

20.5.2025

Diaarinro VN/25123/2024

Ennallistamissuunnitelman valmistelun teemaryhmän 1 Maa- ja sisävesiluontotyypit, lajien elinympäristöt sekä virtavedet ja tulvatasanteet (Artiklat 4 ja 9)

8. kokous, sisävedet

Aika: Tiistai 20.5.2025 klo 12.30–14.30

Paikka: Teams

Paikalla: Mikko Kuusinen (pj), Hanna-Leena Keskinen, Turo Hjerppe, Olli Ojala, Iris Mäntylä (ympäristöministeriö), Katja Matveinen (varapj), Jouni Tammi, Janne Pitkänen, Antti Leinonen, Riikka Knaapi (maa- ja metsätalousministeriö), Pauliina Louhi (Luonnonvarakeskus), Santtu Kareksela (Metsähallitus Luontopalvelut), Pirkko Siikamäki, Milla Mäenpää-Engelbredt (ELY-keskus), Arto Sorri (Suomen metsäkeskus, Mari Lyly (Suomen riistakeskus), Mari Annala, Minna Kuoppala, Anna Suuronen (Suomen ympäristökeskus) sihteerit Marita Arvela (Suomen ympäristökeskus) ja Raisa Nikula (Luonnonvarakeskus)

Poissa: Esko Hyvärinen (ympäristöministeriö), Antti Parjanne, Ville Schildt (maa- ja metsätalousministeriö), Antti Sallinen (Suomen ympäristökeskus), Jarkko Nurmi (Suomen riistakeskus), Marja-Liisa Pitkänen (ELY-keskus), Raisa Tiilikainen (Metsähallitus Luontopalvelut), sihteeri Aija Kukkala (Suomen ympäristökeskus)

1. Kokouksen avaus ja asialistan hyväksyminen

Mikko Kuusinen avasi kokouksen klo 12:31 ja asialista hyväksyttiin.

2. Aikaisempien kokousten (8.4.2025 ja 23.4.2025) pöytäkirjojen hyväksyminen

Edellisten kokousten pöytäkirjat hyväksyttiin.

3. Sisävesiluontotyyppien yleisesittelyt

Kokoukseen kutsutut asiantuntijat Minna Kuoppala ja Mari Annala Suomen ympäristökeskuksesta pitivät yleisesittelyn sisävesiluontotyypeistä. Kuoppala kertoi vakavesien luontotyypeistä ja Annala virtavesistä (Liite 1).

Nostoja esityksestä: Suomessa esiintyy neljä direktiivin liitteessä 1 listattua järviluontotyyppiä ja kolme virtavesiluontotyyppiä. Levinneisyysalue pintavesien luontotyypeille on koko Suomi. Pintavesien tilassa on suurta alueellista vaihtelua: pohjoisessa pintavesien tila on parempi kuin eteläisessä Suomessa. Paineista merkittävin kaikille pintavesille on maa- ja metsätalouden aiheuttama hajakuormitus.

Tilan parantamisen mahdollisuudet ja haasteet:

- Synergiat maaluontotyyppien tila parantamisen kanssa (kustannustehokkuus huomioiden)
- Haasteena, että hyvää tilaa ei voida saavuttaa ilman toimenpiteitä valuma-alueilla
- Haasteena myös isot kysymykset kuten vesivoiman tuotanto ja säännöstely
- Isot vesistöt jo nyt vesienhoidon piirissä, mutta toimet eivät ole olleet riittäviä. Pienille vesistöille tulisi keksiä ratkaisuja; pienet vesistöt jäävät vesienhoidon ulkopuolelle.
- Vesiluontotyyppien tilaa parantamalla varaudutaan myös ilmastonmuutoksen haasteisiin.

Keskustelu:

- Huomattava, että luonnontilainen jokireitti -luontotyyppiä voi esiintyä pätkissä laajemman jokireitin sisällä, joka ei kokonaisuudessaan ole tuota luontotyyppiä.
- Pohdittiin, miten paljon puroja ja pieniä jokia pitää olla muutettu, että ne lakkaavat olemasta luontotyyppiä? Puro tai joki ei käytännössä juuri koskaan lakkaa olemasta luontotyyppiään, vaikka sen osia suoritettaisiin / perattaisiin laajaltikin. Luontotyyppiin kuuluvaksi lasketaan kaikki sellaiset kohteet, joiden luonnontilainen, alkuperäinen luontotyyppi on määritettävissä heikentävien toimien jälkeenkin. Muuttavat toimenpiteet kuitenkin heikentävät luontotyyppin tilaa ja edustavuutta. Puro-Helmin mallinnuksessa on katsottu, että luokat 1 ja 2 ovat hyvässä tilassa, muut luokat ei-hyvässä tilassa.
- Tiedettiin, että varsinkin laaja-alaisimmissa järviluontotyypeissä on paljon tuntematonta pinta-alaa. Tämä selittyy pienemmällä (alle 50 ha) järvillä ja lammilla, jotka eivät kuulu vesienhoidon luokittelun piiriin, jonka perusteella tila-arvio on suojelutasoarvioinnissa tehty. Virtavesien osalta tilanne on parempi tuoreimmassa suojelutasoarvioinnissa käyttöön saadun Puro-Helmi-mallinnuksen ansiosta, lähtötieto melko hyvä suojelutason arvioimiseksi.
- Tarvittavat tilaa parantavat toimenpiteet vaikuttavat kuitenkin yhtä lailla suuriin ja pieniin vesiin, kun tehdään kuormitusta vähentäviä toimia. Sen sijaan suoraan vesistöön kohdentuvia toimenpiteitä ei vesienhoitosuunnitelmissa kohdisteta pienille vesistöille, tämä kysymys on ennallistamissuunnitelmassa ratkottava. On haasteellista, että luonnontilaisiin jokireitteihin luetaan myös kohteita, joissa on esteitä. Esteiden poistamisen suunnittelussa siis on syytä tarkastella myös luonnontilaiset jokireitit ja niissä sijaitsevat esteet.
- Kysyttiin, miten iso osa Suomen vesiluonnosta kuuluu direktiivivesiluontotyypeihin, ts. kuinka suuri osa valuma-alueista kuuluu lähtökohtaisesti näiden piiriin. Vastauksena arvioitiin, että humusjärvet ja karut kirkasvetiset järvet muodostavat valtaosan maamme vakavesistä. Hyvin pieni osa järvistä kuuluu pienempiin direktiiviluontotyypeihin, ja ainoastaan keinotekoiset järvet jäävät käytännössä direktiiviluontotyyppien ulkopuolelle.
- Kokouksen viestikentästä huomiona: Suomella on mahdollista asettaa yhteensä kolme erittäin yleistä, levinneisyydeltään laajaa luontotyyppiä ennallistamisasetuksen poikkeuksen (Artikla 4, kohta 2) piiriin. Karut kirkasvetiset järvet (3110) ja humuspitoiset järvet ja lammet (3160) kuuluvat niihin, puustoiset suot (91D0) on kolmas.

4. Luontotyyppikohtaiset käsittelyt (Raisa Nikula)

Karut kirkasvetiset järvet (3110)

- Alpiinisella alueella tilanne on hyvä, eteläisemmässä Suomessa on tarvetta toimille. Hajakuormitus on paineista suurin. Alle 50 hehtaarin suuruiset vakavedet ovat pääosin tuntemattomassa tilassa, niiden tietotason parantamiseen suuri tarve. PAFissa on tehty taulukko, jossa boreaalisen alueen sisävesiluontotyyppien kunnostustarpeiden määrää (pinta-alaa) on arvioitu luontotyypeittäin.
- Myös toimenpide-ehdotuksia sitoumuksista on nostettu luontotyyppikorttiin.
- Tuotiin esiin, että virtavesille pinta-ala-ajattelu sopii hyvin huonosti, eikä niiden kohdalla pinta-ala yksinään ole hyvä kuvaaja toimenpiteille. Esimerkiksi ison järven kunnostus vs. kapeiden, pienten virtavesien kunnostukset aiheuttavat vinoumaa, jos tavoitetta asetetaan pinta-alaperusteisesti.
- Tuntematon pinta-ala johtuu pienistä lammista, jotka eivät kuulu VPD:n piiriin, ja joita on lukumääräisesti todella paljon. Luontotyyppien uhanalaisarvioinneissa on kuitenkin arvioitu paikkatietoanalyysien perusteella eri lampityyppien yleistilaa. Maankäyttöön ja paineisiin perustuvia mallinnuksia on myös mahdollista tehdä tilan arvioimiseksi.

- Pienten järvien pinta-ala on jaettu samassa suhteessa kirkasvetisiin ja humuspitoisiin kuin mikä isojen järvien suhde on. Tämä perustuu ajatukseen, että niiden valuma-alue maiden pinta-ala on suunnilleen samassa suhteessa, mutta toki tällainen suhdejaottelu on karkea.
- Tuotiin esiin, että uhissa ja paineissa ei ole mainittuna kaivostoimintaa ja pumppuvoimalaitoksia, jotka on myös syytä pitää mielessä.
- Luontotyyppikorteissa esitetyt arviot uhkien ja paineiden määrästä perustuvat Vemala-mallinnuksiin ravinteiden osalta (<https://www.syke.fi/fi/palvelut/mallinnus-ja-laskenta/vesi-ja-merimallinnus/vemala>).

Kalkkijärvet ja -lammet (3140)

- Tulevaisuuden näkymät ovat heikot.
- Erityisenä uhkana vieraslaji kanadanvesirutto, jonka levinneisyydestä ei ole ajantasaista tietoa.
- Pienen kokoluokan esiintyminen ja tunnistaminen kesken. Vesiruton torjunta hankalaa.
- Luontotyyppikortissa näppäilyvirhe: kalkkilampien tulevaisuuden näkymät rakenteen ja toiminnon osalta huono, syynä kanadanvesiruton torjunnan haasteellisuus.

Luontaisesti runsasravinteiset järvet (3150)

- Ei-hyvässä tilassa luontotyyppistä yli puolet. VEMU (vesimuodostumat)-tietojärjestelmän mukaan 85 % pinta-alasta hajakuormituksen uhkaamaa. Tietopuutteina myös tällä luontotyyppillä alle 50 hehtaarin esiintymät, jotka pääsääntöisesti tuntemattomassa tilassa.
- Tuotiin esiin, että maatalouden kuormitus on paikkakohtaisesti voimakkaampaa kuin metsätalouden hajakuormitus laajalla alueella. Maatalouden hajakuormitus vaikeammin hallittavaa.

Humusjärvet ja -lammet (3160)

- Esiintyy sekä BOR että ALP vyöhykkeillä. Boreaalisella alueella rakenteessa ja toiminnassa on parannettavaa.
- Seuraavia vesienhoitosuunnitelmia varten tehdään parhaillaan vesistöjen luokittelua, jossa tapahtuvat luokittelumuutokset saattavat vaikuttaa myös luontodirektiivin luontotyyppien pinta-aloihin, eli pinta-alaa voi siirtyä yhdestä direktiiviluontotyyppistä toiseen. Vesienhoitosuunnitelmat hyväksytään 12/2027, eli niiden mukaiset luokittelut tulevat käyttöön direktiiviluontotyyppien osalta seuraavassa direktiiviraportoinnissa.

Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit (3210)

- Luontotyyppiin luetaan jokireitistöjä, jotka eivät ole voimakkaasti muutettuja ja joiden hydro-morfologinen tila on erinomainen tai hyvä. Jokireitit eivät kuitenkaan ole välttämättä täysin esteettömiä. Luontotyyppiin kuuluvien reittien mukaanlaskemisperusteet ovat osittain sekavia.
- Alkuperäinen pinta-ala on kaikki Suomen jokireitit, nykyinen arvio noin puolet tästä.
- Kysyttiin, miksi suojelutasoarvioinnissa Alue-osatekijän arvio on se mikä se on, vaikka FRA:n on katsottu olevan nykypinta-ala. Selvennettiin tämän johtuvan suojelutasoarvioinnin kriteeristä "Major losses within distribution range", joka heikentää luontotyyppin suojelutasoa. Luonnontilaisten jokireittien osalta tämä tarkoittaa sitä, että luontotyyppi on kärsinyt merkittävästä pinta-alan vähenemisestä boreaalisen levinneisyysalueensa eteläosissa, vaikka boreaalinen nykypinta-ala sinällään olisikin riittävä.

- Keskusteltiin lainsäädäntöön liittyvistä toimenpide-ehdotuksista, jotka ovat osa toimenpidepalettia ja syytä pitää mukana esitettävissä vaihtoehtoisissa.

Tunturijoet (3220)

- Havumetsärajan yläpuolella, paljakalla ja tunturikoivikoissa. Määritelmässä mukana pioneerikasvillisuus jokivarsien soraikoilla.

Pikkujoet ja purot (3260)

- Yleisin virtavesiluontotyyppi. Luetaan kaikki vesistöt, joiden valuma-alue alle 100km², pl. lähdepurot. Luontotyyppi voi olla päällekkäinen luonnontilaisten jokireittien kanssa.
- Sisältää paljon esiintymiä, jotka eivät ole vesienhoidon seurannan piirissä. Puro-Helmi-aineisto keskeisessä roolissa näiden arvioinnissa.
- Keskustelussa kysyttiin, miten iso osa huonosta tilasta johtuu meneillään olevasta kuormituksesta, miten iso osa aiemmin tehdyistä toimenpiteistä. Vastattiin, että osuutta on vaikea arvioida, mutta metsäojitukset nousevat kuitenkin Puro-Helmi-mallinnuksessa suurimmaksi syyksi purojen huonolle tilalle.
- Edelleen kysyttiin, miten suuri osuus purosta pitää olla luonnontilainen, jotta se voidaan laskea hyvään tilaan? Mari Annala selvensi, että Puro-Helmin mallinnus perustuu maastoinventointeihin, joissa on jaksotettu purot mm. luonnontilaisuuden mukaan. Kokonaisella pitkällä purojaksolla ei välttämättä ole yhtä luonnontilaluokkaa, vaan se on jaoteltu osuuksiin luonnontilan jakautumisen perusteella.
- Ylä-Lapin kaukokartoitusaineisto on tuonut lisätietoa myös vesiluontotyypeistä
- Todettiin, että EU:n vieraslajilistalla oleva majavankaali on haastava laji, joka leviää tehokkaasti ja siitä on vaikea päästä eroon.

Niukka- ja keskiravinteiset järvet (3130) (Hanna-Leena Keskinen)

Keskinen kertoi, että toisin kuin nimen perusteella voisi arvella, tämä luontotyyppi ei ole laaja-alainen Suomessa, koska se määritetään tietynlaisen vesikasvillisuuden mukaan, jota ei Suomessa esiinny laajoina kasvustoina. Luontotyyppiin luetaan mutayrttikasvillisuus, jota esiintyy esimerkiksi reittivesien voimakkaan tulvan ajoittain paljaaksi jättämällä rannoilla; vallitsevina lajeina ovat muun muassa mutayrtti (*Limosella aquatica*), hapsiluikka (*Eleocharis acicularis*) ja rantaleinikki (*Ranunculus reptans*).

Suomessa niukka- ja keskiravinteiset katsotaan luontotyyppiksi, joka soveltuu huonosti järvien luokitteluun kokonaisuutena. Meillä ei siis tavata ko. direktiiviluontotyyppiä omana tyyppinä, vaan sitä löytyy pienialaisina vyöhykkeinä erilaisten niukka-keskiravinteisten vesistöjen matalilla rannoilla. Direktiiviraportoinnissa luontotyyppi on arvioitu minim tiedoilla (myös aiempina raportointikausina) ja vain niiden Natura-alueiden osalta, joille se on aikoinaan lisätty suojeluperusteluontotyyppiksi. Tiedon taso luontotyyppistä on huono. Rakenteen ja toiminnan arvioinnissa on hyödynnetty karujen kirkasvetisten järvien arviointia.

Tavoitteena on saada ko. luontotyyppi pois Suomen referenssilistalta (käytetään muita järviluontotyyppejämme), mikä ei kuitenkaan tämän suojelutasoarvioinnin aikataulussa ollut mahdollista. Tätä luontotyyppiä ei oteta mukaan ennallistamissuunnitelmaan. Varaudutaan tästä tuleviin kysymyksiin.

5. Muut asiat

Ennallistamissuunnitelman formaatin kieliversiot ovat nyt saatavilla [Implementing regulation - EU - 2025/912 - EN - EUR-Lex](#) . Vaikka formaattipohja on myös suomeksi, täytetään se kuitenkin englanniksi kommunikoinnin helpottamiseksi.

Meneillään olevat maakuntatilaaisuudet keskittyvät 4. artiklaan liittyvään työhön ja ne on suunnattu laajasti asiaan liittyville sidosryhmille kutsumenettelyllä.

Kaikille avoin webinaari valmistelutilanteesta 5.6.2025 klo 9.30–11.30. [Lisätietoja ja ilmoittautuminen](#)

Webinaari metsänomistajille ja metsäalan toimijoille 4.6.2025 klo 13.30-15.00.

Kaikki tilaisuudet löytyvät ministeriöiden nettisivuilta, mutta kutsuja lähetetään kohdennetusti.

6. Seuraava kokous

Seuraava kokous 22.5., asiana pienryhmätyöskentelyn ohjeistaminen ja siitä keskustelu. Sovan edellyttämien toimien arviointi pyritään sisällyttämään pienryhmätyöskentelyn tuottamiin aineistoihin.

7. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 14.21.

Liitteet:

Liite 1. Sisävesiluontotyyppien_esittely_MKuoppala MAnnala 20.5.2025.pdf